...Зашуміло потроху; паламар весело всміхався: Іван Герасимович запевняв, що проти його ані один дяк у повіті не вистане; о. Степан... та він і самої попаді не злякався б тепер.

— Торкаймо до Головатого!

— Нікуди, як до Головатого!

Іван Герасимович засіпав віжками, зацмокав,— вибрикує по шляху кобильчина.

Яким Головатий був чоловік письменний, заглядав зайвого часу в життя святих, підтягав на криласі, пер мов із бочки — "Коринфяном..." трапив божого письма. Духовних стрів повагою та щирим привітанням. Сподівались на врожай, балакали про громадські новини, про сусідських попів, про благочинного прео... та краще самі послухайте:

— А чи можна, батюшко, так прочитати апостола, щоб склянки у вікнах забряжчали; кажуть, є такі голоси,— цікаво питався Головатий.

— Буває, буває,— все від бога.

— Недалеко ходить... приміром кажучи, соборний дякон у повіті... як би ви думали?

І це проказавши, Іван Герасимович обвів слухачів своїми задоволеними очима.

Усі притихли.

— Ну, і що ж? — допитувався Головатий.

— Дзвона перекричав...

— Дасть же господь голосину чоловікові... і як то його так перекричати?

— Проста річ: перетягався — хто заглуше; вдарили у дзвін, а у дзвоні, пам’ятайте,— не менш як ціла тисяча пудів... не наше брязкало... заревів одночасно й дякон — реве,— усі чують, а дзвін... хоть би тобі розлігся... З першого менту заглушило.

— Все від бога,— повторяв о. Степан.

— Через голос і в диякони вийшов,— доводив Іван Герасимович,— а то б і паламарем не бути; наприклад,— метрики списать; живота рішиться — не втне проти мене,— дарма що я тільки дяк.

— По старому обичаю. П’ють горілочку до чаю...— І господар почав частувати.

— А що я тобі маю казати, Якиме? — промовив о. дякон, приймаючи чарку від Головатого.

— Кажіть,— послухаємо.

— Подаруй мені оте цуценя, що біга по сінях.

— Е, ні, отець дякон,— що хоч беріть, а цуценяти не ’тдам,— одно-однісіньке в самого... і по господарству треба, й так мені сподобалося... краще не прохайте.

— Казна-чого ти, куме, не кажи,— в кумстві, бачте, малися.

— Марно прохаєте; чого не можна, того не можна,— слова я не зламаю.

— Так я вкраду

— А я буду позиватись.

Усі зареготались.

— Побалакають та й вип’ють,— заминав небажану розмову господар. Випили знову.

— А ти, куме, подаруй мені цуценя,— вв’язався дякон.

— Та шкода вам жартувати; що хочте, мовляв, беріть, а цуценяти рідному батькові не’тдам; і не натякайте.

— Так ти он який...— і дякон сипнув виразом, ніяк не піддатним до друку.

— Не личить духовній особі,— відрікає господар,— та так у чужому домі поводитись.

— А що мені твої поводини?

Уже мала знятись буча, але дякон замовк, як одрізав; постала тиша; частуються, мов і не було нічого прикрого. Іван Герасимович здивляє слухачів якоюсь новою чудасією.

— Буває, буває,— все від бога,— стверджує непокірним язиком о. Степан.

І незчулись, як дякона вода вмила. Де, де дякон,— мов його прірва поглинула. Глянули в сіни, метнулись по двору, і цуценяти немає.

— Так і є, що вкрав,— ударився в поли Головатий,— ні за що не вважу... За мою хліб-сіль віддяка... До рхирея дойду... жалуватись буду... щоб я... щоб мені...— лютував господар. Вибіг за ворота,— аж тільки ряса та бриль дяконів геть по шляху манячать,— чеше просто на слободу. За шапку та — наздогін. Озирнувся дякон,— як припусте,— тільки вітер волоссям згойдує. От-от ускоче в село,— зирк,— а Головатий — рукою змірять.

— А...— засичав дякон: так ні тобі ж, ні мені...— Добіг до поворота, цуценя з-за пазухи,— хряп головою об стовп,— і не заскавучало. Схопив обіруч, як надвоє не перерве; зубами вп’явся,— тільки клоччя летить, знов об стовп, швирь у рівчак,— і повіявся. А Головатий стояв, мов громом прибитий,— хоча б рухнувся,— з дивовижі такої нестямиться.

— А погляньте, люде добрі, що то за навіжене селом проста,— питалися парафіяне, сидячи скрізь по вулиці.— Мати божа! Та це ж ніхто, як дякон,— і що сталося з ним таке,— одверни й помилуй.— Роти пороззявляли — не надивуються. А дякон чухра без пам’яті,— поли розхристані, сорочка витіпалась, забовтується, бриля чорт-має, волосся розкуйовджене,— самісінька мара: губи окровавлені, на виду червоні плями.

— Ні тобі, ні мені,— бурмоче: — на ж тобі, на...

— Сказився, матіночко!

— Збожеволів — як є.

Та й поніміли. Дітвора шарахнула по дворах. А слідом суне Головатий, та просто до попаді:

— Так і так, матушко,— виклав усе, як діялось; маю жалуватись благочинному.

— Оце добре, оце так! Та я йому...— тільки й слів попадиних було.

Тим часом над’їхав і о. Степан, благий та смиренний: на поріг,— а попадя вже і мокрим рядном напнула.

— Гарно, батьку; а куди ти дивишся; а як у тебе дякон сміє отакий страм робити?

О. Степан мимрив собі під ніс, розгубивши останній глузд.

— Ну, дорікай же мені,— чув?

І пішла корінувати. А він топцювався на одному місці, губами плямкаючи.

— Архипе, вайло! (до наймита бач)... щоб дякон мені зараз був... не гаючись... я й знати цього не хочу!

Ось і дякон лізе у двері.

— Іди, йди лишень до гурту, п’янице, срамотнику; а що ти там накоїв,— га? — минулося тобі, що вгородився торік У церковну леваду? забув залізні штаби, що поздирав з дзвіниці? На віщо воно оце схоже?

Замірилась,— тільки відляски пішли, виски мов калиною поналивались. Оступився дякон, здіймає голос, забігав по хаті,— шкода, — попадя і памороки забила.

— Кланяйся в ноги Якимові, щоб до благочинного не їздив; не то що двадцятьма карбованцями,— і сороківкою не відбудеш...

— Так де там,— Головатий і руками й ногами; хоть святих винось;— я йому цього не подарую,— кричить; за шапку й гайда.

А дяк із паламарем давно сиділи по своїх хатах; Іван Герасимович на що вже сміливий чолов’яга,— і то навтіки дався з батющиного двору; щастя, що попадя не вгляділа.

Жовтень 1891 року

Панько